

FEDERÁLNÍ

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ

K č.j. 016.757/80-ZPO

Příloha 4

V Y S T O U P E N Í

MINISTRA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ RUMUNSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

ȘTEFANA ANDREIE

Především bych chtěl vyjádřit vřelý dík našim hostitelům, osobně soudruhu Czyrkovi za přijetí a soudružskou pohostinnost, kterou jsme byli obklopeni a za vytvořené pracovní podmínky.

Chtěl bych také vyjádřit uspokojení rumunské delegace, že se mohla na základě dohod na nejvyšší úrovni zúčastnit výměny názorů s delegacemi ostatních členských států Varšavské smlouvy o zvláště aktuálních otázkách, jakými jsou příprava madridské schůzky představitelů států, které se zúčastnily Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě a svolání konference o vojenském uvolňování a odzbrojení v Evropě.

Toto současné zasedání má zvláštní význam v podmínkách, kdy zbývají pouze tři týdny do začátku hlavního setkání v Madridu a kdy práce přípravného setkání do značné míry přešlapuje na místě.

Příprava a konání madridské schůzky probíhá v podmínkách pokračujícího zotřívání napětí, které vzniklo v mezinárodních vztazích. V kontextu prohlubující se světové hospodářské krize dochází k zesílení politiky znovurozdělení a konsolidace sfér vlivu a nadvlády, k zesílení rozporů mezi státy a skupinami států, k zvýšení hrožícího zbrojení, k přitahům v urovnání konfliktních situací, k zachování otevřených ohnisek války a ke vzniku nových konfliktů.

Současně můžeme konstatovat, že světová veřejnost, stále rostoucí počet států a národů rozhodně vystupovaly proti politice napětí, nepochybně se zavléci do krajních akcí, odnáti na svém území zřídit cizí vojenské základny a stát se tak nástrojem politiky síly, vystupují ve řešení sporných otázek cestou politického jednání, za pokračování v politice uvolňování a míru, za uznání národní nezávislosti a práva národů rozhodovat o svém osudu. V důsledku činnosti došlo k zahájení procesu uvolňování napětí, avšak vážné nebezpečí pro mír, bezpečnost a nezávislost zůstává, neboť nahrazené problémy a konfliktní

situace, jež vedly k zhoršení mezinárodní situace, nebyly stále ještě vyřešeny. Vyžaduje to učinit rozhodné kroky k politickému řešení všech sporných otázek, k přijetí všech nezbytných opatření zaměřených na obnovení a rozvoj politiky uvolňování na základě svrchovanosti a suverenity všech států, na odstranění síly a hrozby silou, jakýchkoliv forem vměšování a vnějšího zásahu do vnitřních záležitostí jiných států, na upěvnění míru a rozvoje spolupráce mezi všemi národy světa na základě rovnoprávnosti.

Velká odpovědnost a zvláště důležitá úloha při zachování míru na celém světě a při zajištění dalšího pokračování a prohlubování procesu uvolňování a spolupráce je kladena na socialistické státy.

V kontextu mezinárodního života zvláštní pozornost vyžaduje situace v Evropě, kde vývoj událostí po podepsání Závěrečného aktu neodpovídá očekávání národů. V Evropě jsou soustředěny nejničivější vojenské síly na světě, hromadí se nové zbraně, včetně jaderných, jež zvyšují nebezpečí a válečnou hrozbu pro všechny evropské národy.

V podmínkách zosířených mezinárodních vztahů a zhoršení situace v Evropě patří prvořadá úloha v obnovení politiky uvolňování a zahájení celkového procesu vojenského uvolnění madridské schůzce účastnických států KSSE.

I když nelze opomíjet tu skutečnost, že vývoj mezinárodní situace ovlivní průběh schůzky, je třeba současně konstatovat, že úspěch tohoto setkání, přijetí konkrétních, efektivních opatření, zaměřených na důsledné uplatňování Závěrečného aktu jako jednotného celku, bude mít bezpochyby kladný vliv na vývoj celkové mezinárodní situace, včetně posunu v řešení mezinárodních konfliktů a důležitých otázek, s nimiž se lidstvo střetává mírovou cestou, cestou jednání, což nezpochybně odpovídá zájmům všech národů světa. A proto Rumunsko, společně s ostatními socialistickými státy, se všemi státy, které se zúčastňují setkání, bude, jak prohlásil soudruh Nicolae Ceausescu, usilovat o to, aby madridská schůzka "dosáhla maximální výsledky zaměřené na podnícení politiky uvolňování, realizaci podepsaných helsinských dokumentů a zvláště přechodu k odzbrojení a k vojenskému uvolňování".

V tomto smyslu, jak známo, Nejvyšší národní shromáždění, Státní rada a vláda Rumunské socialistické republiky zaslaly všem parlamentům, nejvyšším orgánům a vedoucím státním představitelům, vládám a předsedům vlád, všem národům států zúčastněných na celoevropské konferenci v Helsinkách "Prohlášení - výzvu", aby mobilizovaly všechny síly k uskutečnění životních tužeb národů našeho kontinentu žít ve vzájemném porozumění, spolupráci a míru, žít v míru, založeném na úplné rovnoprávnosti, neochvějném uznání svobody a nezávislosti všech národů.

Domníváme se, že by madridská schůzka měla zajistit pevné a jasné potvrzení odhodlání všech zúčastněných států neochvějně dodržovat, a to jak ve svých vzájemných vztazích, tak i ve vztazích s ostatními státy, zásady národní nezávislosti a suverenity, rovnoprávnosti, nepoužití síly ani hrozby silou, územní celistvosti a neporušitelnosti hranic, nezasahování do vnitřních záležitostí, tzn. všechny zásady, zakotvené v Závěrečném aktu KBSE, což je nutnou podmínkou pro dosažení jakéhokoli pokroku na cestě uvolňování, budování bezpečnosti a rozvoje mezinárodních vztahů.

Jsme také za to, aby bylo v duchu helsinských smluv na madridské schůzce dosaženo dohod o zesílení ekonomické spolupráce a kooperace, cestou likvidace - jak je uvedeno v Závěrečném aktu - jakýchkoli unělných překážek a omezení a přechodu k tomu, aby byly společným úsilím řešeny hlavní otázky společensko-ekonomického rozvoje na kontinentě. Je nezbytné, aby madridská schůzka přijala konkrétní opatření k intenzifikaci průmyslové spolupráce, která by přispěla k posunu technického pokroku, k širokému přístupu všech zemí k úspěchům vědy a techniky. Je nutné hledat způsoby k tomu, aby účastnické státy přijaly závazky, které by přispívaly k volné výměně zboží, k získání platebních prostředků za vzájemně výhodných podmínek, k vytvoření smíšených společností v výrobě, prodeji a kooperaci na třetích trzích.

Velký význam a aktuálnost má spolupráce v oblasti energetiky, kde je možné také společným úsilím členských států identifikovat a zavést do hospodářského výrobního procesu nové zdroje energie a učinit tak existující zdroje. Za tímto účelem by bylo možno dohodnout realizaci výzkumných programů, najistění širšího a hlubšího přísunu k výsledkům výzkumu a též k novému technickému použití.

Podle našeho názoru by bylo zvláště důležité provádět vědecká setkání a symposia. Podporujeme svolání celoevropského setkání na úrovni ministrů v oblasti energetiky.

Současně se domníváme, že madridská schůzka by měla přijmout rozhodnutí o svolání nového vědeckého fóra, které by projednalo a přijalo konkrétní formy spolupráce, které by ve výrobní sféře měly zabezpečit široké rozšíření a použití úspěchů současné vědy a techniky.

Je také nutné, aby schůzka, jak je uvedeno v Závěrečném aktu, počínala mnohostrannou spoluprací v subregionálním měřítku. Jako součást evropské bezpečnosti Rumunsko v tomto smyslu podporuje rozvoj spolupráce, kooperace a vzájemně dobrých sousedských vztahů na Balkáně. V tomto směru usilujeme o to, aby se mezi všemi zeměmi této oblasti rozvíjely široké mnohostranné a dvousměrné vztahy, s cílem vyřešit rozličné problémy, existující mezi balkánskými státy, cestou jednání, více a efektivněji využít ekonomický potenciál v dopravě, technice, vědě a turistickém ruchu příslušných zemí a zlepšit ochranu životního prostředí. Podporujeme také mnohostrannou spolupráci i v jiných částech Evropy a vytvoření pásmu míru bez oáz vojenských základen a jaderných zbraní na našem kontinentu.

Podle našeho názoru by madridská schůzka měla projednat a schválit stanoviska, která by přispěla k rychlejšímu rozvoji mnohostranné spolupráce mezi zeměmi, které podepsaly Závěrečný akt, a rozvojovými zeměmi, což by bylo konkrétním přínosem k úsilí pro nastolení nového mezinárodního ekonomického řádu.

V Madridu bude možno upevnit základ rozvoje výměny v oblasti kultury, školství a informací, což by posloužilo vzájemnému poznávání národů Evropy, jejich materiální a duchovní tvorby a vedlo by k upevnění důvěry a přátelství mezi národy. Máme na mysli provádění výměn a celoevropských kulturních akcí, jež by přispěly k odhalení významu kulturních hodnot a současného uměleckého bohatství všech účastnických států KBSE.

Při projednávání humanitárních problémů je podle našeho názoru nutno vycházet ze základního práva člověka žít svobodně a v míru. Pouze v takovém případě může každá národnost, každý národ a každá společnost řešit problémy tak, jak považuje pro sebe za

nejlepší. Pouze takovým způsobem lze zajistit společenský a materiální rozvoj, důstojný a svobodný život lidu, přátelství a rovnoprávnost mezi národy.

V pořadí madridské schůzky, a to jak v průběhu hodnocení plnění Závěrečného aktu, tak i v rámci projednávání opatření a rozpracování závěrečného dokumentu, musí bezpodmínečně stát vojenské aspekty bezpečnosti, konkrétní akce zaměřené na vojenské uvolnění a odzbrojení, bez nichž nelze hovořit o důvěře, míru a bezpečnosti ani v Evropě, ani ve světě. Životně důležité zájmy evropských národů si vyžadují neodkladného přechodu k zmrazení vojenských rozpočtů a poté k jejich soustavnému snižování, k odsunu všech vojsk z území cizích států a likvidaci cizích vojenských základen, k podstatnému snížení stavu vojsk a výzbroje a k omezení činnosti vojenských seskupení.

Rumunsko, jak známo, jde především tímto směrem a je věrno této své pozici, o čemž svědčí i skutečnost, že nedávno již potřeby snížilo svůj roční vojenský rozpočet. Rozpočet se na rok 1980 snížil o 16% a tímto způsobem ušetřené fondy budou využity pro ekonomický a sociální rozvoj. Současně byla přijata efektivní opatření k upevnění obranyschopnosti naší vlasti.

Před madridskou schůzkou leží úkol přijmout rozhodnutí o svolání konference, věnované posílení důvěry a odzbrojení v Evropě, tak podstatné součásti mnohostranného celoevropského procesu, jenž byl započat konferencí o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

S uspokojením konstatujeme, že myšlenka na svolání takové konference se setkává se širokou podporou ze strany účastnických států ZBSE a hledí na ni s nadějí a optimismem i ostatní státy světa. Se zřetelem ke skutečnosti, že jde o dlouhodobý proces k dosažení konečného cíle - vojenského uvolnění a odzbrojení v Evropě - může projednávání otázek nepochybně probíhat pouze od jednoduchých k složitějším, počínaje skromnými opatřeními, aby se později postupně přistupovalo k stále důležitějším krokům. Z toho důvodu souhlasíme s myšlenkou etapového konání konference, která by byla organizována tak, aby byla zabezpečena kontinuita mezi jednotlivými etapami.

Souhlasíme s tím, aby se debata v první etapě konference koncentrovala na otázky důvěry a později by se konference měla věnovat koordinaci opatření, týkajících se uvolňování a ožbrojení, včetně snížení ozbrojených sil a výzbroje a likvidace cizích vojenských základen aj.

Jelikož se jedná o opatření, která se bezprostředně dotýkají důležitých zájmů, zájmů bezpečnosti všech účastnických států KBSE, je nutné, aby se všech etap a všech předpokládaných forem činnosti zúčastnily všechny státy a aby se pracovalo za přísného dodržování procedurálních pravidel dohodnutých v Helsinkách.

Podporujeme návrh polských soudruhů, aby se první setkání této konference konalo ve Varšavě.

I kdyby výsledky madridské schůzky nebyly významné, zřejmá je ta skutečnost, že schůzka nemůže a ani si neklade za cíl vyčerpán všechny otázky, spojené s vybudováním bezpečnosti a rozvojem spolupráce na kontinentě, které vyžadují dlouhodobého, soustavného a nezměrného úsilí. A proto zajištění pokračující spolupráce států, které podepsaly závěrečný akt v konkrétním řešení otázek bezpečnosti a spolupráce má, podle našeho názoru, životní význam pro proces KBSE. V souladu s helsinskými dohodami musí pokračování tohoto procesu jít cestou koordinace pravidelných setkání představitelů účastnických států KBSE, setkání expertů a dalších forem projednávání otázek a také cestou konání nové konference o bezpečnosti a spolupráce v Evropě.

To je též důvod proč se domníváme, že madridská schůzka musí stanovit datum a místo budoucího setkání. Jak nedávno prohlásil soudruh Nicolae Ceau-escu, Rumunsko je připraveno uspořádat příští setkání evropských států o bezpečnosti a spolupráce v Bukurešti. Tento návrh se setkal se zájmem a sympatiemi řady států, z nichž některé vyjádřily tomuto návrhu svoji podporu. Jsme přesvědčeni, že návrh najde bezprostřední a aktivní podporu u všech bratrských zemí účastnících se tohoto zasedání.

Vycházejíce z významu, který v současné mezinárodní situaci madridská schůzka má a také z přínosu, který může schůzka učinit

ke zafixování napětí, a do vztahů mezi státy, považuje Rumunsko za nutné, aby se schůzka konala na úrovni ministrů zahraničních věcí. Rozhodně nemáme na mysli, aby ministři zahraničních věcí byli v Madridu v průběhu celé schůzky. Podle našeho názoru měli by být přítomni na zahájení rozpravy, kdy se budou předkládat principiální stanoviska států a v závěru schůzky, kdy bude schválen závěrečný dokument.

Národy Evropy a celého světa očekávají, že madridská schůzka odkryje nové perspektivy ke zmírnění růstu mezinárodního napětí, k obnovení a pokračování v politice uvolňování, nezávislosti, míru a spolupráce v Evropě a na celém světě, ke konečnému vyloučení použití síly nebo hrozby silou ve vztazích mezi státy, k vyřešení všech sporů výhradně mírovou cestou. Rumunsko a jeho prezident vyvíjejí rozsáhlou a intenzivní činnost proto, aby bylo na madridském fóru dosaženo skutečných výsledků, které by odpovídaly očekávání. Jsme plně odhodláni v tomto směru úzce spolupracovat se socialistickými zeměmi a se všemi účastníky schůzky, aby byla dohodnuta celkově přijatelná řešení a aby Evropa vykročila do nové epochy skutečné spolupráce, uvolňování a míru.

Jsme přesvědčeni, že nezměrné úsilí, jež vynakládají naše země společně s ostatními účastníky, umožní, aby se madridská schůzka stala momentem reálného významu v dynamice procesu vytvoření bezpečnosti a spolupráce v Evropě.

V podmínkách, kdy je Evropa přesycena moderními zbraněmi hromadného ničení, je podle našeho názoru nutné velmi rozhodně postupovat k zastavení rozmísťování nových jaderných raket středního doletu v Evropě nebo namířených na evropské země.

Naše země podporovala a podporuje návrh Sovětského svazu o zastavení rozmísťování a vývoje nových jaderných raket v Evropě.

Douháváme se, že je v zájmu všech národů a v první řadě evropských, nedopustit rozmísťování nových jaderných raket v této oblasti, kdy byly zkoncentrovány ničivé, v historii bezprecedentní prostředky, které nemají ve světě obdoby. Doufáme, že jednání mezi SSSR a USA přivedou k uzavření smluv, které by zajistily snížení a rozdělení i likvidaci jaderných raket v Evropě. Pozitivní roli by také měla brzká konkretizace praktických opatření jednání o vzájemném snížení ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě.

Tato jednání by se svými výsledky mohla a musí zapsat do společného úsilí o realizaci konkrétních opatření, zaměřených na vojenské uvolnění a odzbrojení na kontinentě. Ovšem dosavadní dosažené výsledky jsou nevýznamné a je zřejmá ta skutečnost, že pro dosažení vytýčených cílů je nutný konstruktivní přístup ze strany všech účastníků jednání a v první řadě politické vůle, která by jednání vyvedla ze slepé uličky, v níž se už několik let nacházejí a tím spíše, že se v podstatě jedná o symbolické snížení.

Závěrem bych chtěl vyjádřit naše hluboké přesvědčení, že výměna názorů, které se účastníme, jakož i dokument, který schválíme se trvale zapíše do směru vytýčených vedoucích představiteli stran a zemí ve Varšavské deklaraci o odzbrojení, míru a spolupráci v Evropě a na celém světě.

Děkuji za pozornost.